

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

Філологічний факультет

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні Приймальної комісії
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет»
Протокол № 6
від « 27 » березня 2013 р.

Голова Приймальної комісії

_____ Омельченко С.О.

М.П.

«СХВАЛЕНО»

Науково-методичною радою
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет»
Протокол № 7
від « 25 » березня 2013 р.

«РЕКОМЕНДОВАНО»

Вченою радою
філологічного факультету
Протокол № 8
від « 18 » березня 2013 р.

ПРОГРАМА

ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

для вступників на денну (заочну) форму навчання
ФІЛОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

**для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста
за спеціальністю 7.02030301 Українська мова і література та мова і
література (англійська)**

на базі здобутого ОКР бакалавра
за напрямом підготовки 6.020303 Філологія. Українська мова і література та
мова і література (англійська)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Курс “Сучасна українська літературна мова” є основним у фаховій підготовці вчителя української мови та літератури. Йому належить провідне місце в системі лінгвістичних дисциплін, що викладаються на філологічних факультетах педагогічних університетів. До студентів на вступному іспиті з української мови та літератури на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня “спеціаліст” спеціальності “Українська мова і література” висунуто такі вимоги: орієнтуватися в наукових напрямках, знати сучасні і традиційні концепції мовних явищ, закономірності розвитку мовної системи в цілому та її складових рівнів зокрема, мовних явищ, продемонструвати не лише теоретичні знання, а й практичні навички володіння мовним матеріалом.

Програма до іспиту передбачає теоретичне узагальнення відомостей про фонологічну, лексичну, граматичну систему і структуру сучасної української літературної мови. Важливе місце у викладанні курсу сучасної української мови належить з'ясуванню теоретичних проблем з урахуванням дискусійних питань, а також орієнтації студентів на ефективне застосування здобутих знань у викладанні шкільного курсу української мови.

Викладання курсу “Сучасна українська літературна мова” передбачає використання в навчальному процесі (лекційному курсі та практичних заняттях) наукових джерел, у яких висвітлено актуальні питання сучасного українського мовознавства в контексті новітніх лінгвістичних парадигм. Однією з актуальних проблем у зв'язку з цим слід вважати системний аналіз мовних одиниць різних рівнів, з'ясування взаємовідношень між ними у комунікативному функціонуванні української мови.

Одним із важливих факторів професійної підготовки філолога є залучення майбутніх фахівців до вивчення й осмислення традицій і здобутків вітчизняної культури й, передусім, літератури. Навчальний курс „Історія української літератури” створений для студентів-бакалаврів, що продовжують навчання і розрахований на теоретичне і практичне вивчення основних літературно-художніх тенденцій, напрямків розвитку українського літературного процесу ХХ ст.

Метою вступного екзамену є визначення фактичної відповідності підготовки абітурієнта вимогам освітньо-кваліфікаційного рівня ”спеціаліст” та оцінювання його рівня науково-теоретичної і практичної підготовки.

Абітурієнт повинен виявити:

Знати найважливіші закономірності розвитку української мови, зокрема фонологічної, лексичної, граматичної систем.

Обґрунтувати сукупності морфологічних одиниць і типів морфологічних категорій та парадигм.

Знати особливості функціонування морфологічних одиниць і категорій та зв'язки морфології з синтаксисом.

Знання творів української літератури означених курсів, розуміння їх ідейно-тематичного спрямування, особливостей жанрової специфіки, композиційно-сюжетної структури, образної системи, мови й стилю основні.

Розуміння суспільного, історичного й естетичного значення літературного твору у зв'язку з історичними й історико-літературними умовами епохи.

Розуміння ідейного багатства й високих художніх достоїнств української літератури.

Орієнтацію в науково-критичних літературознавчих джерелах.

Знання основних положень теорії літератури.

Рівень самостійної інтелектуальної діяльності.

Абітурієнт повинен уміти:

Оперувати сучасними концепціями розвитку мовних явищ.

Аналізувати мовні тенденції і закономірності структури мови.

Визначати родові, видові та жанрові особливості художньої літератури.

З'ясовувати загальну логіку розвитку літературного процесу, його оригінальність, розмаїтість і глибину.

Визначати найхарактерніші ознаки літературного процесу певного періоду, естетичних напрямків, течій, шкіл, стилів.

Аналізувати ідейно-тематичний зміст, конфлікт, композиційні особливості, сюжет та позасюжетні елементи художнього твору.

Висвітлювати питання еволюції художнього таланту, розвитку традицій та рис новаторства в творчості письменника, особливості індивідуального стилю митця.

Визначати прийоми і засоби творення художнього образу.

Конструювати уроки різної типології з використанням сучасних методів викладання літератури в школі.

Аналізувати художній твір в єдності змісту та художньої форми.

Зміст програми з української мови

Поняття про літературну норму. Норми літературної мови. Писемна і усна форми сучасної української літературної мови. Функціональні стилі української літературної мови.

Фонетичний і фонологічний аспекти вивчення звукового складу мови. Визначення понять „звук” і „фонема”. Система голосних і приголосних фонем, їх класифікаційні характеристики. Фонетична і фонематична транскрипції.

Чергування голосних і приголосних фонем у сучасній українській мові. Історичний коментар.

Закономірності сполучуваності звуків у мовленнєвому потоці і пов’язані з цим фонетичні явища (акомодація, асиміляція, дисиміляція, спрощення в групах приголосних тощо). Позиційні і комбінаторні зміни фонем.

Сучасний український правопис як система загальноприйнятих правил написання і переносу слів. Принципи українського правопису. Поняття орфограми та її типи.

Слово як основна одиниця лексичного складу мови. Знакова природа слова. Багатозначність слів в українській мові. Омонімія як тип відношень між одиницями словникового складу. Синонімія як лексико-семантичне явище. Типи синонімів. Антоніми та їх різновиди.

Фразеологія української мови. Поняття про фразеологізм як мовну одиницю. Типи фразеологізмів. Багатозначність фразеологізмів, явища синонімії та антонімії у фразеології. Джерела формування фразеологізмів.

Морфеміка як розділ мовознавства. Поняття про морфему. Типи морфем: кореневі й афіксальні. Класифікація морфем.

Похідне слово як об’єкт словотвірного аналізу. Поняття про словотвірну мотивацію. Способи словотвору в українській мові. Словотвір іменників в українській мові.

Іменник як частина мови. Лексико-граматичні розряди іменників. Категорія роду. Іменники спільного і подвійного роду. Фемінативи і маскулізми. Категорія числа іменника.

Категорія відмінка іменника. Відмінкова система сучасної української мови. Характеристика складу відмін іменника. Історичне коментування становлення парадигми відмін іменників. Особливості відмінювання іменників I, II, III, IV відмін.

Прикметник як частина мови. Специфіка граматичних категорій прикметника. Семантичні і формальні засади поділу прикметників на якісні та відносні. Ступені порівняння якісних прикметників. Особливості словозміни прикметників у сучасній українській літературній мові.

Числівник як частина мови. Функціональні розряди числівників. Відмінювання числівників різних функціональних розрядів. Структурні типи числівників.

Займенник як частина мови. Поділ займенників на лексико-граматичні розряди. Відмінювання займенників.

Загальнокатегоріальні характеристики дієслова. Система дієслівних утворень. Категорія виду дієслова. Одновидові дієслова. Двовидові дієслова. Поняття про способи дієслівної дії.

Семантико-синтаксичний характер категорії валентності дієслова. Категорія перехідності/ неперехідності дієслова. Категорія стану дієслова.

Категорія способу дієслова. Категорія часу дієслова. Система дієслівних часів у сучасній українській літературній мові. Історія становлення форм минулого часу.

Словозмінні категорії дієслова: категорія особи, категорія числа, категорія роду. Дієслова з неповною особовою парадигмою. Безособові дієслова.

Дієприкметник як дієслівна форма. Творення активних і пасивних дієприкметників та їх словозміна. Дієприслівник як форма дієслова. Характеристика предикативних форм на -но, -то.

Характеристика прислівника як частини мови. Функціональні розряди прислівників. Ступені порівняння прислівників. Адвербіалізація в українській мові.

Службові частини мови. Характер службової функції прийменника, сполучника і частки. Класифікації їх за структурною та функціональною ознакою.

Словосполучення як синтаксична одиниця. Підрядні словосполучення. Принципи класифікації підрядних словосполучень. Сурядні словосполучення. Семантико-синтаксичні відношення у словосполученні.

Речення як базова одиниця синтаксису. Ознаки речення. Типи речень. Поняття про просте речення. Засоби вираження головних членів речення як структурної основи двоскладного речення.

Проблема виділення другорядних членів речення. Принципи класифікації другорядних членів речення. Прямий і непрямий додаток. Означення. Обставина.

Поняття про односкладне речення. Структурно-семантичні різновиди односкладних речень і лінгвістичні засади їх виділення. Односкладні та неповні речення. Комунікативні умови функціонування неповних речень.

Поняття про ускладнене речення в українській мові. Речення з однорідними членами. Явище відокремлення у структурі речення. Умови відокремлення обставин, означень, додатків в українській мові. Вставні і вставлені конструкції. Звертання.

Складне речення як синтаксична одиниця. Граматичні характеристики та різновиди складного речення. Поняття про складносурядне речення, його структурно-семантичні типи. Розділові знаки у складносурядних реченнях.

Поняття про складнопідрядне речення. Принципи класифікації складнопідрядних речень: логіко-граматичний, формально-граматичний та структурно-семантичний. Складнопідрядні речення нерозчленованої структури.

Складнопідрядні речення розчленованої структури та їх типи.

Поняття про безсполучникове складне речення. Структурно-семантичні типи безсполучникових речень.

Рекомендована література

1. Безпояско О., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови. Морфологія. – К., 1993.
2. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис. – К., 1993.
3. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Грищенко А.П. Граматика української мови. – К., 1982.
4. Вихованець І.Р., Городенська К.Г. Теоретична морфологія української мови. – К., 2004.
5. Жовтобрюх М.А., Кулик Б.М. Курс сучасної української літературної мови – Ч.1, 2. – К., 1972.
6. Загнітко А.П. Основи функціональної морфології української мови. – К.: Вища школа, 1991. – 77 с.
7. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. – Донецьк: ДонДУ, 1996. – 435 с.
8. Загнітко А.П. Український практичний синтаксис. – Донецьк, 2004. – 193 с.
9. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис. – Донецьк, 2001. – 662 с.
10. Загнітко А.П. Основи українського теоретичного синтаксису. – Горлівка, 2004. – Ч.1,2.
11. Загнітко А.П. Лінгвістика тексту. – Донецьк, 2003.
12. Плющ М.Я., Леута О.І., Гальона Н.П. Сучасна українська літературна мова. Збірник вправ. - К., 1995.
13. Слинько І.І., Гуйванюк Н.В., Кобилянська М.Ф. Синтаксис української мови. Проблемні питання. – К., 1994.
14. Словотвір сучасної української літературної мови. – К., 1979.
15. Сучасна українська літературна мова : Вступ. Фонетика / За ред. І.К. Білодіда. – К., 1969.
16. Сучасна українська літературна мова: Лексика і фразеологія / За ред. І.К. Білодіда. – К., 1972.
17. Сучасна українська літературна мова: Морфологія / За ред. І.К. Білодіда. – К., 1969.
18. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / За ред. І.К. Білодіда. – К., 1972.
19. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П. Грищенка. – Вид. 2-е. - К., 1997; Вид. 3-є. – К., 2002.
20. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. – Вид. 2-е. – К., 2000; Вид. 3-є. – К., 2003.
21. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови. – К.: „Академія”, 2004. – 408 с.

Додаткова література

22. Арполенко Г.П., Городенська К.Г., Щербатюк Г.Х. Числівник української мови. – К., 1980.
23. Арполенко Г.П., Городенська К.Г., Щербатюк Г.Х. Числівник української мови. – К.: Наукова думка, 1980 – 242 с.
24. Арполенко Г.П., Забеліна В.П. Структурно-семантична будова речення в сучасній українській мові. – К., 1982.
25. Безпояско О.К., Городенська К.Г. Морфеміка української мови. – К., 1987.
26. Безпояско О.К. Іменні граматичні категорії. – К., 1991.
27. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Семантико-синтаксична структура речення. – К.: Наук. думка, 1983. – 219 с.
28. Вихованець І.Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови. – К., 1992.
29. Вихованець І.Р. Прийменникова система української мови. – К., 1980.
30. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К., 1988.
31. Вакарюк Л.О., Панцьо С.Є. Українська мова: Морфеміка і словотвір. – Тернопіль, 2004. – 183 с.
32. Гнатюк Г.М. Дієприкметник у сучасній українській літературній мові. – К., 1982.
33. Городенська К.Г., Кравченко М.В. Словотвірна структура слова. – К., 1981.
34. Горяний В.У. Синтаксис односкладних речень. – К., 1984.
35. Грищенко А.П. Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові. – К., 1969.
36. Дудик П.С. Із синтаксису простого речення. – Вінниця, 1999.
37. Дудик П.С. Словосполучення в українській літературній мові. – К., 1998.
38. Дудик П.С. Просте ускладнене речення. – Вінниця, 2002.
39. Етимологічний словник української мови. – К., 1982-2003. – Т. 1-4.
40. Жовтобрюх М.А. Мова української періодичної преси (кінець ХІХ – початок ХХ ст.). – К., 1970.
41. Жовтобрюх М.А. Проблеми взаємодії української літературної мови і територіальних діалектів // Мовознавство. – 1973. - № 1.
42. Жовтобрюх М.А. Українська літературна мова. – К., 1984.
43. Загнітко А.П. Дієслівні категорії в синтагматиці і парадигматиці. – К., 1990.
44. Іваницька Н.Л. Двоскладне речення в українській мові. – К., 1986.
45. Кадомцева Л.О. Сучасна українська мова. Синтаксис простого речення. – К., 1985.
46. Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови. – К., 1998.

47. Клименко Н.Ф. Система афіксального словотворення сучасної української мови. – К., 1973.
48. Клименко Н.Ф. Основи морфеміки сучасної української мови. – К., 1998.
49. Ковалик І.І. Вчення про словотвір – Львів, 1958-1960. – Вип. 1, 2.
50. Козачук Г.О. Українська мова: Практикум. – К., 1991.
51. Козачук Г.О., Шкурятяна Н.Г. Практичний курс української мови. – К., 1994.
52. Кочерган М.П. Слово і контекст. Лексична сполучуваність і значення слова. – Львів, 1980.
53. Курило О. Уваги до української літературної мови. К.: Основи, 2004. – 303 с.
54. Кучеренко І.К. Актуальні питання граматики. – Львів, 2003.
55. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови. – Вінниця, 2003.
56. Мойсієнко А.К. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис простого ускладненого речення. – К., 2006.
57. Плющ М.Я. Відмінок у семантико-синтаксичній структурі речення. – К., 1978.
58. Плющ М.Я. Словотворення та вивчення його в школі. – К., 1985.
59. Плющ М.Я. Категорії суб'єкта і об'єкта в структурі простого речення. – К., 1986.
60. Синтаксична будова української мови / Відп. ред. М.А. Жовтобрюх. – К., 1968.
61. Скрипник Л.Г. Фразеологія української мови. – К., 1973.
62. Словотвірна семантика східнослов'янських мов. – К., 1983.
63. Соколова С.О. Префіксальний словотвір дієслів у сучасній українській мові. – К.: Наук. Думка, 2003. – 283 с.
64. Сучасна українська літературна мова / За ред. О.Д. Пономаріва. – К., 1997.
65. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика, фонологія, орфоепія, графіка, орфографія. – К., 1981.
66. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. Завдання і вправи. – К., 1995.
67. Український правопис. – 4-е вид., випр. і доп. – К., 1993.

Зміст програми з української

ЛІТЕРАТУРА ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ ст.

Літературно-художні та філософсько-естетичні тенденції в українській поезії першої третини ХХ ст. Становлення українського модернізму. Відкритий лист М.Вороного як своєрідний маніфест українського модернізму. Естетичне оновлення, ідейно-тематичне "розкріпачення", громадянсько-публіцистичний темперамент поетичних творів М.Вороного.

Реформування української поезії у творчості О.Олеся, її модерністичний контекст. Неоромантичні та символістичні тенденції у поетичному доробку О.Олеся.

Становлення українського символізму, його роль у збагаченні зображального арсеналу і стилістики поезії. Самобутність українського символізму у контексті європейського модернізму, "містика національної ідеї" у поезії символістів. Творча практика митців "Молодої музи" та "Української хати". Вплив поетичної культури символізму на творчість В.Чумака, В.Еллана-Блакитного, П.Тичини та ін.

Письменники-"неокласики" в українській літературі 20-х – початку 30-х рр. Назва "неокласики" в термінологічному інструментарії критиків та істориків української літератури, особливості тлумачення терміна. Визначення сфери автентичного неокласицизму ("гроно п'ятірне": М.Зеров, М.Рильський, П.Филипович, М.Драй-Хмара, О.Бургардт). Естетична платформа, морально-етичні позиції та художні принципи неокласиків.

Складний світ інтелігентської самосвідомості у міфософській поезії Б.-І. Антонича. Плідність біологізму Б.-І. Антонича як поетичної концепції світової гармонії. Вплив творчої спадщини Б.-І. Антонича на мистецькі пошуки сучасної української поезії.

Доктрина "соціалістичного реалізму" та її деструктивна роль в історії української літератури.

Тематичне багатство, жанрова повнота і стильове розмаїття української прози перших десятиліть ХХ ст. Вплив соціально-політичних обставин на ідейно-художні тенденції розвитку української прози 20-х рр. Енергійна націленість на всебічне оновлення прозової творчості як головна тенденція доби.

Широкий спектр стильових манер малих прозових форм (експресіонізм – М.Хвильовий; елементи імпресіонізму – Г.Косинка, В.Підмогильний; орнаментальність в оформленні психологічної новели – А.Головка,; традиційний реалізм – П.Панч). Проблеми пошуків жанру в прозі. Роль повісті у становленні сучасної української прози ХХ ст.

Творчість письменників, що виходили з традицій класиків, прагнучи поглибити й збагатити їхній досвід (Г.Косинка, В. Підмогильний, Б.Антонечко-Давидович, П.Панч, А.Головка, І.Сенченко, Ю.Яновський). Виразний відхід від описового реалізму, схильність до орнаментальності, імпресіонізму, ритмомелодійності індивідуалізації стилю в оповіданнях, новелах, повістях та романах 20-х рр. ХХ ст.

М.Хвильовий – неперевершений майстер малої прозової форми. Лірико-романтична, імпресіоністична новела М.Хвильового як оригінальне стильове породження української прози 20-х рр. ХХ ст.

Місце і роль роману в українській прозі 20-х рр. ХХ ст.

Оригінальний внесок творчості Ю.Яновського в українську літературу. Створення широких картин творчого життя людини в романі "Майстер корабля" (1928). Своєрідність романів "Чотири шаблі", "Вершники".

Прозова творчість У.Самчука. Зображення національно-політичних шукань молоді кінця 20-х рр. на епічному соціально-побутовому тлі у трилогії "Волинь" (1932-1937). Відгук на трагедію українського села в 30-ті рр. у повісті "Марія" (1934).

Жанри історико-культурологічної та історико-біографічної повісті в українській прозі (В.Петров (В.Домонтович) "Аліна і Костомаров" (1929), "Романи Куліша" (1930). "Людолови" (1934) З. Тулуб як перша в українській історичній прозі епопея високого ідейно-художнього масштабу.

Ідейно-естетичне перекинування, „поетика несвободи” в літературі 30-х рр. негативні наслідки дегуманізації художнього слова України.

Драматургія 20-30-х рр.

Стан української драматургії і театру на початку ХХ ст. Подолання негативних тенденцій етнографічно-побутового театру, спроба розширення ідейно-художніх можливостей реалістичної драми. Творчі знахідки Лесі Українки, О. Олесь, В. Винниченка. Театральні експерименти Л. Курбаса. Модерністичний дискус української новаторської драматургії передреволюційних років.

Зразки пророчого мистецтва в контексті символістської драматургії О.Олесь, С.Черкасенка, Я.Мамонтова, І.Кочерги.

І.Кочерга як один із визначних українських драматургів ХХ ст. Широке використання можливостей усіх традиційних драматичних жанрів у творчості І.Кочерги ("Песня в бокале" (1919), "Фея гіркої мигдалю"(1925), "Марко в пеклі" (1928)). Протиставлення жанрової одноманітності й полісемії, побутовизму та філософського узагальнення, сценічної життєподібності та відкритої умовності в естетиці драматурга. Пріоритет первинної ідеї над розвитком сюжету та характерів як принципова риса естетики І.Кочерги. Художньо-філософське осмислення категорій часу і простору в п'єсі "Майстри часу" (1934). Ізольоване існування ідей часу від конкретних дійових осіб. Новаторські знахідки І.Кочерги на рівні поетики твору.

Мотиви вітчизняної історії, героїка боротьби за визволення від соціального та національного гніту у творчому доробку І.Кочерги ("Свіччине весілля" (1930), "Ярослав Мудрий" (1944)). Місце і роль І.Кочерги в сучасній українській драматургії.

Два напрями розвитку професійного театру 20-30-х рр. ("психологічний" та "експериментальний" театр).

Л.Курбас як реформатор нового українського театру. Театр "Березіль" (1922-1934) та його драматургія. Творчість М.Куліша у контексті новаторських здобутків театру "Березіль".

Величезні втрати українського письменства внаслідок репресій 30-х років. Активізація літературної творчості у роки Великої Вітчизняної війни.

Еволюція поезії 1941-1945 рр. Звернення мистецтва до істинно людської сутності, її морально-психологічних глибин, демократизація і гуманізація художньої думки.

Поезія як виразник народного духу в роки війни. Розширення проблемних обширів, збагачення виражального арсеналу лірики, зміни в жанровій структурі ліричних та ліро-епічних творів. Поетична творчість А.Малишка.

Вагомий внесок митців старшого покоління в розвиток української поезії періоду війни (П.Тичина, М.Рильський, М.Бажан, В.Сосюра).

Доля і творчість поетів української діаспори (Є.Маланюк, О.Теліга, О.Ольжич, Т.Осьмачка, Ю.Клен та ін.).

Відбиття складного процесу духовного розкріпачення особистості, стрімкої гуманізації суспільної свідомості в українській поезії періоду Великої Вітчизняної війни.

Реалістичне зміцнення української прози воєнних років. Тематика, проблематика, жанрово-стилістичні особливості прозових творів П.Панча, І.Сенченка, М.Стельмаха та ін.

Розквіт прозової та публіцистичної творчості О.Довженка.

Публіцистика в роки Великої Вітчизняної війни (М.Рильський, Ю.Яновський, С.Крижанівський, А.Шпийн та ін.).

Активізація різноманітних форм сатири і гумору в роки війни (фейлетони П.Панча, творчість О.Вишні).

Розвиток української літератури в II пол. 40-50х рр.

Здобутки і прорахунки поезії та прози повоєнних років. Прихід у середині 50-х рр. поетів нової генерації (Д.Павличко, Т.Коломієць, Л.Костенко та ін.).

Масштабність історичної перспективи й патріотична одухотвореність роману О.Гончара "Прапороносці" (1948). Оновлення ракурсу зображення людини на війні, художньо-стильові здобутки О.Гончара в трилогії.

Творчість М.Стельмаха. цілеспрямований і всеохопний перегляд моральних підвалин пореволюційної сільської дійсності, відгомін всіх її негараздів у повоєнні роки в творах "Велика рідня" (1949-1959), "Кров людська – не водиця" (1957), "Хліб і сіль" (1959). Фольклорно-поетичні джерела творчості письменника.

Українська література діаспори.

Утворення на теренах Західної Німеччини Мистецького Українського Руху (1945-1948) та Об'єднання українських письменників "Слово" (50-ті рр.).

Творчість І.Багряного, І.Самчука, В.Барки, І.Качуровського, Є.Маланюка та ін.

Вплив явищ соціально-політичного життя на загальнокультурний розвиток і літературно-мистецький рух України у 60-ті роки. Виникнення нових продуктивних тенденцій у літературному процесі, піднесення загального ідейно-художнього, інтелектуально-філософського рівня в мистецтві. Виникнення руху шістдесятництва. Шістдесятництво в українській літературі (В.Симоненко, Л.Костенко, І.Драч, Г.Тютюнник, Є.Гуцало, В.Шевчук та ін.).

Книжкові дебюти В.Симоненка, І.Драча, М.Вінграновського, Б.Олійника, В.Коротича, В.Коломійця та ін.

Оновлення тематики і проблематики, публіцистична заостреність і філософічність, виникнення нової предметності і нових реалій, характер образно-поетичних асоціацій у контексті поетичних творів доби шістдесятництва (В.Симоненко "Тиша і трім" (1962), "Земне тяжіння" (1964), І.Драч ""Соняшник" (1962), "Протуберанці серця" (1965); М.Вінграновський "Атомні прелюди" (1962); Б.Олійник "Двадцятий вал" (1964) та ін.).

Творчість поетів української діаспори. Поезія "празької школи" в 60-ті роки (Є.Маланюк, Н. Лівницька-Холодна, О.Лятуринська, О.Степанович та ін.).

Виникнення "ню-йоркської групи" (Б.Рубчак, Е.Андієвська, Б.Бойчук, В.Вовк та ін.). Філософсько-естетичні та художньо-стильові особливості поезії "ню-йоркської групи".

Негативний вплив ідеологічних перекручень на розвиток української поезії у 70-ті роки ХХ ст., неможливість всебічного розвитку поетичної творчості у межах тоталітарної системи.

Наявність певних здобутків у філософській ліриці (Д.Павличко "Сонети подільської осені" (1973), "Таємниця твого обличчя" (1974,1979)).

Розвиток жанру поеми в 70-ті роки в українській літературі (Д.Павличко, І.Драч, Б.Олійник, Л.Костенко та ін.).

Роман у віршах "Маруся Чурай" (1979) Л.Костенко як непересічне явище в історії української літератури другої половини ХХ ст. Художнє вираження невичерпних життєвих і творчих сил, духовного безсмертя українського народу в "Марусі Чурай".

Криза суспільної свідомості і поезія 80-90-х років ХХ ст. Поезія постшістдесятників, її вплив на формування поетичної культури 80-х років (В.Кордун "Земля натхнення" (1984); М.Савченко "Осінні вогнища" (1987); В.Голобородько "Зелен день" (1988)).

Творчість "київської школи" (М.Савченко, С.Вишенський, В.Голобородько, М.Воробйов та ін.), її роль у розширенні естетичних обріїв та оновленні художніх канонів української поезії ХХ ст.

Відчуття дистанційованості особистості від суспільно-історичного плину, сепаратизація поетичної свідомості від суспільної, звернення до позачасових онтологічних, епічних та суто естетичних сфер у ліриці 80-х років (М.Воробйов "Місяць шипшини" (1986), "Ожина обрію" (1988); Юрій Андрухович "Небо і плащі" (1989) та ін.).

Творчість поетів-дисидентів у контексті української літератури 80-90-х років (В.Стус, І.Калинець, І.Світличний).

Поетична практика 90-х років. Нові художні тенденції в сучасній українській літературі.

Українська проза 60-х років. Новелістика як основний жанр прозаїків-шістдесятників (Є.Гуцало, В. Дрозд, Гр. Тютюнник, В.Шевчук та ін.).

Багатопроблемний і багатоформний характер української повісті 60-х років (О.Гончар, Ю.Мушкетик та ін.).

Зміцнення позицій роману в українській літературі 60-х років. Роль проблемного роману про сучасність в українській прозі 60-х років (О.Гончар "Тронка" (1963); П.Загребельний "День прийдешній" (1964); Г.Тютюнник "Вир" (1960)).

Загальнолітературний інтерес до проблем історичної пам'яті, наступності поколінь, національних традицій і святощів. Активізація історичних жанрів та творів на історичну тематику. Збагачення поетики жанру історичного роману, пошуки авторами власного оригінального хронотопу (О.Гончар "Собор"; П.Загребельний "Диво"; Р.Іваничук "Мальви" та ін.). Історична тема в повісті (Р.Федорів "Жбан вина"; В.Близнаць "Древляни") та в новелістиці (Г.Тютюнник "Деревій", "Батьківські пороги"; Є.Гуцало "Запах кропу" та ін.).

Історична тематика та її жанрова реалізація у 70-х роках (П.Загребельний "Євпраксія" (1975); Р.Іваничук "Манускрипт з вулиці Руської" (1979)).

Український історичний роман як чітке жанрово-тематичне утворення в українській літературі 80-х років (П.Загребельний "Я, Богдан" (1983); Р.Іваничук "Четвертий вимір" (1984); В.Шевчук "На полі смиренному" (1983) та ін.).

Вплив трагічних чорнобильських обставин на тематику і проблематику української літератури 80-х років (Ю.Щербак "Чорнобиль" (1987); В.Яворівський "Марія з полином у кінці століття" (1987)).

Прихід в українську літературу молодих прозаїків 80-х років (В. Шкляр, В.Медвідь, А.Тютюнник та ін.) та 90-х років (Ю. Андрухович, Є.Пешковський, Б.Жолдак, В.Винничук та ін.).

Художні тенденції нової української прози кінця ХХ - початку ХХІ ст. Документалізм як тенденція розвитку світової літератури 70-х років.

Поширення у другій половині 70-х років прози умовно-алегоричного спрямування. Тематика, проблематика, поетика української "химерної прози" (В.Дрозд "Ірій" (1974); В.Земляк "Лебедина згряя" (1971); В.Міняйло "На ясні зорі" (1975) та ін.).

Позитивний вплив на прозове мислення 60-70-х років, на художній арсенал і духовну заангажованість української прози Григіра Тютюнника ("Зав'язь" (1968), "Деревій", "Крайнебо" (1975), "Вогник далеко в степу" (1979) та ін.). Гуманістична "програма" Гр. Тютюнника та її вплив на творчість українських прозаїків молодого покоління.

Проза 80-х років ХХ ст. як свідчення формування ідейно-художнього плюралізму в українській літературі останньої третини ХХ ст. (О.Гончар "Твоя зоря" (1980); Ю.Мушкетик "Рубіж" (1985); А.Дімаров "Містечкові історії" (1983) та ін.).

Твори для обов'язкового читання

О. Гончар "Людина і зброя", «Собор» "Циклон"; «Тронка» "Таврія", "Перекоп", "Твоя зоря".

Л.Костенко "Маруся Чурай".

В.Винниченко "Сонячна машина", "Кумедія з Костем», «Федько-халамидник» "Слово за тобою, Сталіне!" "Чорна Пантера і Білий Медвідь"; "Записки кирпатого Мефістофеля"; "Брехня"; "Базар", "Заповіти батьків".

О.Коломієць "Горлиця"; "Перший гріх"; "Фараони"; "Срібна павутина".

В. Підмогильний «Місто» "Третя революція"; "Іван Босий"; "Ваня"; "Син" "Невеличка драма"; "Повість без назви".

В.Яворівський "Марія з полином в кінці століття", „Ланцюгова реакція”; „Вічні Кортеліси” „Оглянься з осені”; "Автопортрет з уяви".

Ю.Шербак "Чорнобиль".

В.Губенко "Гірний полин".

І. Багрянний "Золотий бумеранг"; "Ave Maria"; "Вандея"; "Скелька", Людина біжить над прірвою" "Тигролови", "; "Маруся Богуславка" "Огненне коло"; "Сад Гетсиманський».

О.Довженко "Повість полум'яних літ"; "Воля до життя"; "Ніч перед боєм"; "Україна в огні".

В. Дрозд «Листя землі», «Ірій», «Катастрофа»

М. Хвильовий «Арабески», «Вальдшнепи», «Кіт у чоботях», «Я (Романтика)» "Іван Іванович".

У. Самчук "Марія"; "Гори говорять"; "Волинь"; "Ост".

В. Шевчук „Дім на горі”; „Три листки за вікном” „На полі смиренному”; "Мій батько надумав садити сад", "Жовтень, місяць, сад"

Ю. Яновський "Подвійне коло", "Чотири шаблі".

В. Барка "Жовтий князь".

П. Загребельний „Первоміст”; „Диво”; „Смерть у Києві”; „Євпраксія” «Левине серце».

М.Куліш "Мина Мазайло"; в) "Отак загинув Гуска" "Маклена Граса"; "Хулій Хурина"; "Народний Малахій"

Гр. Тютюнник "Вогник далеко в степу".

Г. Тютюнник «Вир».

А. Дімаров „Самосуд”; „Дзвони”; „Медалі”; „Попіл Клааса”.

Ірина Вільде „Сестри Річинські”

Є.Гуцало "Позичений чоловік"; "Яблука з осіннього саду". "Шкільний хліб";

І.Кочерга "Ярослав Мудрий"; "Алмазне жорно"; "Свіччине весілля"; "Майстри часу".

Р. Іваничук „Орда”; „Шрами на скалі”; „Мальви”; „Журавлиний крик”.

М. Стельмах „Хліб і сіль”; „Правда і кривда”; „Чотири броди”; „Велика рідня”.

Поезія В. Сосюри, П. Тичини, В. Стуса, Б.І. Антонича, В. Симоненка, А. Малишка, Б.Олійника, М. Бажана, Д. Павличка, І. Драча, неокласиків, І. Малковича, Л. Костенко, Ю.Андруховича, Е Андієвської, Г. Гордасевич, О. Олеся.

ЛІТЕРАТУРА

Основні джерела

1. Історія української літератури: У 2 т. – К., 1987–1988.

2. Історія української літератури ХХ століття: у 2 т., 3 кн. – К., 1994–1995.
3. Українська літературна енциклопедія: в 5-ти т. – К., 1988–1995 – Т. 1–3.
4. Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: У 4 кн. – К., 1994-1995.

Додаткова література

1. Бондар-Терещенко І. «Ми часто бували несправедливі» (Шістдесятництво: завищені оцінки на сторінках «Сучасності») // Український засів. – 1995. – № 6. – С. 88- 90.
2. Брюховецький В. Хто найдужче любить життя // Українська мова та література в школі. – 1995. – № 1 – С. 17- 21.
3. Вінграновський М. Хто і що для мене незалежність України // Літературна Україна. – 2001. – 23 серпня. – С. 3.
4. Гундорова Т. Шістдесятництво: метафора, ім'я, дім // Коцюбинська М. Мої обрії: У 2 т. – К., 2004. – Т. 2. – С. 4-10.
5. Дзюба І. Великий людинознавець (До вивчення творчості Гр.Тютюнника) // Урок української. – 2003. – № 3. – С. 38 – 41. 16.
6. Дзюба І. Виступ на вечорі, присвяченому 30-літтю з дня народження Василя Симоненка // Сучасність. – 1995. – № 1. – С. 153 – 158.
7. Дзюба І. Чарівник слова // Українське слово. Хрестоматія української літератури ХХ ст. – К.: Либідь, 1994. – Т. 3. – С. 330- 336.
8. Дончик В. Знаки часу. Статті, спогади, полеміка. – К., 1989. – С. 234-242.
9. Євсевська В. Твір, присвячений любові (Новела Гр. Тютюнника «Три зозулі з поклоном») // Дивослово. – 2004. – № 3. – С. 70 – 71.
10. Жулинський М. «Я поведу вас у вічність...» // Земляк В. Твори: У 4-х тт. – К., 1989. – Т. 1. – С.5-12.
11. Зборовська Н. Реалістична і романтична моделі постмодерного синтезу батьківсько-материнського коду // Зборовська Н. Код української літератури. Проект психоісторії новітньої української літератури: Монографія. – К.: Академвидав, 2006. – С. 380–387.
12. Іщенко Є. Василь Стус: «Ціную здатність чесно померти» // Українська мова та література. – 2004. – № 40. – С. 14-16
13. Ковальчук О. «Нехай тендітні пальці етики торкнуться вам серце і вуста...» (Етико-гуманістичний зміст інтимної лірики Ліни Костенко) // Дивослово. – 2000. – № 3. – С. 33 – 36.
14. Кононенко П. Василь Симоненко // Дніпрова хвиля. – К., 1991. – С.699-703.
15. Корогодський Р. Іван Світличний // Українська мова та література. – 2002. – №35. – С. 12-15.
16. Кошелівець І. У хороший Шевченків слід ступаючи... // Дивослово. – 1995. – № 1. – С. 12-14

17. Ліна Костенко: Навч. посібник-хрестоматія / Ідея, упорядкування Г.Клочечка. – Кіровоград: Степова Еллада, 1999. – 320 с.
18. Литвин Л. Витязь нової української літератури (Вивчення творчості В.Симоненка. Система уроків) // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 10. – С. 32 – 36.
19. Литвин В. Концепція художньої деталі в «малій» прозі Гр.Тютюнника // Дивослово. – 1998. – № 11. – С. 7-9.
20. Марко В. Талант на межі канонів (Зі студій над творами Гр.Тютюнника) // Дивослово. – 2006. – № 1. – С. 51 – 55.
21. Масловська Т. Ще раз про шістдесятництво // Слово і час. – 1999. – №11. – С. 33-37.
22. Мовчан Р. Барокові тенденції в романі В.Шевчука "Дім на горі" // Українська мова та література. – 1999. – № 31. – С. 7–9.
23. Павличко С. Нью-Йоркська група в контексті модернізму // Українська мова й література в середніх школах. – 2000. – № 3. – С. 25–36.
24. Павлишин М. «Дім на горі» В.Шевчука // Українське слово. Хрестоматія україн.літерат. та літер.крит. ХХ ст.: У 4 кн. Кн.3. – К., 1994. – С.234–237.
25. Пивоварська А. Дім на горі: Розмова з В. Шевчуком // Сучасність. – 1992. – № 3. – С. 54–59.
26. Саєнко В. У просторі метаісторії // Українська мова та література. – 2003. – № 17. – С.8–12.
27. Слабошпицький М. Історичний дивосвіт Павла Загребельного (Шкіц до портрета) // Дивослово. – 2002. – № 2. – С. 57–59.
28. Слабошпицький М. Три варіації на тему Павла Загребельного // Дивослово. – 2002. – № 10. – С. 7-10.
29. Стех М. Повернення невідомого (І.Костецький) // Кур'єр Кривбасу. – 2001.- №7–8. – С. 110–117.
30. Тарнавський Ю. Босоніж додому // Кур'єр Кривбасу. – 1997. – Травень. – С. 152-154.
31. Шевченко А. Василь Симоненко вчора й сьогодні // Дивослово. – 1999. – № 12. – С. 42-45.
32. Шевченко А. Щастя й злощастя Гр.Тютюнника //Тютюнник Г. Смерть кавалера. – К.: «Махаон-Україна», 2001. – С. 5 – 16.
33. Шерех Ю. МУР і я в Мурі. Сторінки із спогадів. Матеріали до історії української еміграційної літератури // Пороги і запоріжжя. Література. Мистецтво. Ідеологія. Три томи. Т.2. – Харків: Фоліо, 1998. – С.226-324.
34. Яворівський В. Марія з полином у кінці століття: Роман // Вітчизна. – 1987.-№ 6.- С. 17-139.
35. Яремчук І. „...Але найбільша із них любов...” (Штрихи до силуетки Р.Іваничука) // Дивослово. – 2004. – № 5. – С.46 – 53.

36. Яшина Л. Екзистенціалістський мотив відчуження людини від суспільства в романі В.Дрозда "Вовкулака" // Акт. пробл. Літературознавства / Зб. наук. пр. – Т. 6. – 2000. – С. 81 – 86.